

NT2-Vrijwilligerswerk onder de loep

*De rol van vrijwilligers bij het ondersteunen
van anderstalige leerders van het Nederlands*

Wim Coumou
Hilde van Eemeren
Els Maton

© Nederlandse Taalunie, Den Haag, 2004

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Afkortingen en acroniemen kan u opzoeken op <http://taalunieversum.org/onderwijs/termen/>

Voorwoord

Hoofdstuk 1 Inleiding p. 5

Hoofdstuk 2 Onderzoeksopdracht en onderzoeksopzet p. 7

2.1 Onderzoeksopzet p. 7

2.2 Onderzoeksopdracht p. 7

Hoofdstuk 3 Onderzoeksresultaten p. 9

3.1 Beleid in Vlaanderen en Nederland p. 9

3.2 Organisaties in Vlaanderen en Nederland p. 10

3.3 Inzet van vrijwilligers in Vlaanderen en Nederland p. 14

Hoofdstuk 4 Aanbevelingen p. 26

De bijlagen zijn te downloaden op <http://taalunieversum.org/onderwijs/publicatie/vrijwilligers>.

Bijlagen

Bijlage 1: Opvatting van het Platform NT2 over de rol van vrijwilligers

Bijlage 2: Enquête - Vlaamse versie/Nederlandse versie

Bijlage 3: Onderzoeksresultaten: verwerking van de enquête

Voorwoord

Naar schatting zijn in Nederland en Vlaanderen ruim 10.000 vrijwilligers actief in de ondersteuning van taalontwikkeling en inburgering van anderstalige (jong-)volwassenen.

Het gaat om mensen die een deel van hun vrije tijd besteden aan informele vriendschappelijke gesprekken met anderstaligen aan de keukentafel, aan activiteiten in verenigingsverband, of aan excursies naar maatschappelijke en culturele instellingen. Soms doen ze mee aan lessen en oefeningen als hulpleerkracht bij NT2-docenten, bieden ze ondersteuning in huiswerkklassen, of hebben ze een rol als gespreksleider in een buurthuis of bibliotheek. Dan weer zetten ze zich in als onbezoldigd ‘bemiddelaar’ op zoek naar een baantje bij een voormalige zakenrelatie, of als ‘leesmoeder’ of ‘leesvader’ voor een volwassen alfabetisant, etc.

Het moge duidelijk zijn dat al deze vrijwillige en belangeloze inzet een hoogtepunt vormt in wat genoemd wordt: de integratie van de nieuwkomers in de Nederlandse of Vlaamse samenleving. Immers: hier komt de integratie daadwerkelijk van twee kanten. De anderstalige wil kennis nemen van de Nederlandse of Vlaamse gewoonten en gebruiken, wil kennis maken met instellingen voor maatschappelijke en culturele ontwikkeling en wil kennelijk graag actief daarvoor de Nederlandse omgangstaal leren gebruiken. De Nederlandse /Vlaamse autochtoon, aan de andere kant, biedt zich aan om daarbij te helpen. “En passant” ontwikkelen beide partijen kennis en inzichten omtrent elkaars cultuur en achtergrond. Dat is enorme opbrengst.

Daarnaast leveren die situaties veel taalcontact; samen gesprekken voeren over belangrijk gevonden onderwerpen en samen betekenissen van begrippen en gebeurtenissen uitwisselen, misschien zelfs samen over televisieprogramma’s praten, over de eigen familie, over de leefomstandigheden, over de toekomstwensen, enzovoorts.

Vrijwilligers kiezen vanuit zichzelf voor deze maatschappelijk belangrijke en belangeloze, onbetaalde ondersteuning van de allochtone medeburgers. Zij dragen bij aan de integratie van die allochtone medeburgers en dragen bij aan een specifiek deel van de taalverwerving. Het is daarom ons inziens niet gepast dat overheidsfunctionarissen en bewindvoerders proberen van deze groep gebruik te maken door hen een primaire rol te laten vervullen in de NT2-ontwikkeling van nieuwkomers en oudkomers en aldus hun vrijwillige en belangeloze (en dus gratis) inzet aan te wenden om bezuinigingen in de overheidstaken door te voeren. Zonder twijfel kunnen veel vrijwilligers zich ‘gebruikt’ (‘misbruikt’) voelen en het vrijwilligerswerk de rug toe keren. En dat mag natuurlijk niet gebeuren.

Het lijkt ons gepaster wanneer de overheid de vrijwilligers prijst om hun inzet en de maatschappelijke belangrijke rol die zij vervullen en op alle mogelijke manieren - bij voorbeeld door de vrijwilligers in het zonnetje te zetten - probeert om nog meer landgenoten over te halen op deze wijze een bijdrage aan integratie en ontwikkeling van burgerschapszin te leveren.

Het ligt voor de hand dat NT2-docenten en instellingen voor NT2-onderwijs graag en veel met vrijwilligers willen samenwerken omdat de vrijwilligers veel activiteiten kunnen uitvoeren (buiten school en in één-op-één situaties) die enorm aan de taalontwikkeling kunnen bijdragen. Dat is ook aan te bevelen uit oogpunt van efficiëntie. Immers, een docent die een groep cursisten begeleidt, moet de beschikbare tijd en aandacht over de gehele groep verdelen en voor verschillende onderdelen van de taalontwikkeling - met name de spreekvaardigheid - is veel doelgericht en communicatief en persoonsgericht taalcontact noodzakelijk. Dat kan in de klas niet op grote schaal. Daarnaast is er natuurlijk veel buitenschoolse ondersteuning nodig, vooral als blijkt dat de beginnende taalverwerver nog te onzeker is om de vele buitenschoolse taken zelfstandig uit te voeren. Er zijn nog veel meer vrijwilligerstaken te noemen die een toevoegende waarde hebben op de NT2-cursussen.

Hoe meer daarvan, hoe beter.

Er ligt een enorme klus voor de Nederlandse en Vlaamse overheid: honderdduizenden anderstaligen moeten proberen de komende jaren het gewenste taalniveau te bereiken. Daarbij is heel veel betaalde en vrijwillige inzet nodig. De kwaliteit van die inzet is een vereiste om de plannen te laten slagen.

In het hierna volgende verslag wordt inzicht geboden in de werkwijze van veel vrijwilligersorganisaties. Er worden ook aanbevelingen gedaan om de twee actoren, de NT2-opleidingen en de vrijwilligersorganisaties, meer en efficiënter van elkaars mogelijkheden gebruik te laten maken. We stellen ons voor dat de Nederlandse en Vlaamse overheden daaraan het hunne bijdragen.

Namens het Platform Volwassenenonderwijs NT2 van Nederland en Vlaanderen,

Simon Verhallen
voorzitter

Hoofdstuk 1 Inleiding

In en rondom het volwassenenonderwijs aan anderstaligen in Nederland en Vlaanderen wordt nog steeds op aanzienlijke schaal gewerkt met vrijwilligers. Dat gebeurt voornamelijk in lessen Nederlands als tweede taal (NT2) maar ook in andere integratiebevorderende activiteiten zoals in lessen Maatschappelijke Oriëntatie, en in vormings- ontmoetings- en ontspanningsactiviteiten voor en met groepen anderstaligen. Van zodra deze activiteiten in het Nederlands plaatsvinden en het taalaanbod net boven het taalniveau van de anderstaligen zit, kan er sprake zijn van een zekere vorm van taalverwerving. Vrijwilligers werken op deze manier rechtstreeks of indirect aan de tweedetaalverwerving van anderstaligen.

De Nederlandse Taalunie heeft de opdracht om de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen te bevorderen waar het gaat om het onderwijs Nederlands in de breedste zin van het woord. Daartoe behoort ook het NT2-onderwijs. Op het terrein van het volwassenenonderwijs en het NT2-onderwijs daarbinnen is in Taalunieverband sinds 2000 het Platform Volwassenenonderwijs NT2 actief. Dit platform, waarin Vlaamse en Nederlandse deskundigen zetelen, fungeert als onafhankelijke denktank voor de Taalunie. Het doel van het Platform is een structurele uitwisseling en samenwerking op het gebied van het volwassenenonderwijs NT2 tussen Nederland en Vlaanderen. Daartoe kan het Platform suggesties doen voor het beleggen van conferenties, het organiseren van uitwisselingen, het (laten) uitvoeren van onderzoek en projecten enzovoort. Het uitgangspunt is dat de Nederlands-Vlaamse samenwerking op verschillende terreinen een reële meerwaarde kan bieden.

Als één van de speerpunten wil het Platform aandacht besteden aan de scholing en ondersteuning van vrijwilligers die actief zijn bij de uitvoering van integratieactiviteiten. Vrijwilligers nemen immers een belangrijke positie in het integratieproces van anderstaligen. In het bijzonder door bijvoorbeeld de opkomst van buitenschools leren en taalstages, maar ook door meer individuele begeleiding van nieuwkomers worden steeds meer niet-NT2-professionals betrokken in het integratie- en taalleerproces van de anderstaligen.

In eerste instantie heeft het Platform een notitie gemaakt waarin zij een aantal uitgangspunten stelt voor het inzetten van vrijwilligers. (Zie bijlage 1). Het Platform ziet voor de vrijwilligers specifieke taken weggelegd in het bevorderen van de taalvaardigheid van anderstaligen. Deze taken situeren zich vooral op het vlak van buitenschools taalleren via integratieactiviteiten in het algemeen en op het vlak van ondersteuning van het NT2-leren in engere zin. Het is zeker niet de bedoeling dat vrijwilligers de professionele krachten zullen vervangen, maar naast het officiële taalonderwijs kunnen ze wel een wenselijke en zelfs noodzakelijke aanvulling leveren in het taalverwervingsproces. De rollen die vrijwilligers kunnen hebben ten aanzien van de taalverwerving en integratie van anderstaligen dienen nader gedefinieerd te worden. Via het verzamelen van goede voorbeelden en het ontwikkelen van nieuwe modellen kunnen deze rollen geconcretiseerd worden. Op die manier wordt duidelijk welke specifieke functies vrijwilligers kunnen vervullen en hoe die functies het best geoperationaliseerd worden. Op basis van de specifieke functies kan bovendien

een deskundigheidsprofiel vastgelegd worden. Vervolgens kan dan een nadere invulling gegeven worden aan mogelijke scholingsprogramma's voor vrijwilligers.

Om een zicht te krijgen op de huidige inzet van vrijwilligers in Vlaanderen en Nederland en de behoeften aan mogelijke ondersteuning vanuit de Nederlandse Taalunie werd eerst een bijeenkomst gepland met enkele sleutelfiguren in het vrijwilligerswerk met anderstaligen. De bedoeling was om vanuit het veld na te gaan waar Nederlands-Vlaamse uitwisseling of samenwerking zinvol kan zijn. Het bleek echter geen sinecure om sleutelfiguren te vinden in het moeilijk te doorgronden web van vrijwilligersorganisaties. Daarom heeft de Taalunie het initiatief genomen om een inventariserend onderzoek op te zetten naar inzet van vrijwilligers in het NT2-gebeuren. Dit onderzoek bleek een noodzakelijke stap om inzicht te krijgen in waar en hoe vrijwilligers momenteel actief zijn en om te bekijken welke mogelijke ondersteunende activiteiten de Nederlandse Taalunie voor deze specifieke groep voor haar rekening kan nemen.

Hoofdstuk 2 Onderzoeksopdracht en onderzoeksopzet

2.1 Onderzoeksopdracht

De Taalunie heeft in het voorjaar 2003 een Vlaamse en Nederlandse uitvoerende partner de opdracht gegeven een inventariserend onderzoek uit te voeren naar de rol en inzet van vrijwilligers in het NT2-onderwijs aan allochtone volwassenen, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Het gaat daarbij om de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is het beleid ten aanzien van vrijwilligers die werken met NT2-leerders?
- Welke organisaties werken met vrijwilligers voor taalbevorderende activiteiten?
- Op welke manier werken deze organisaties met vrijwilligers?
- Vanuit welke visie op vrijwilligerswerk vertrekken zij?
- Wat is de rol die zij vrijwilligers idealiter in het (NT2)onderwijsproces toebedelen?
- Hoe zit dat in de praktijk?

De Taalunie wil de uitkomsten van dit onderzoek gebruiken als richtlijn voor haar activiteiten op dit front. Daarom werd aan de auteurs gevraagd om op basis van de antwoorden van de mensen aanbevelingen naar de Taalunie te formuleren.

Het eindresultaat van het onderzoek, waarvan u hier de rapportage vindt, moet een Vlaams-Nederlands document opleveren waarin de stand van zaken rond vrijwilligerswerk en NT2 in Nederland en Vlaanderen wordt beschreven. Verder moet het een beschrijving van knelpunten en kansen opleveren, met daaraan verbonden adviezen aan het beleid en het werkveld.

De opdracht werd uitgevoerd door Wim Coumou, verbonden aan het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers in Rijswijk, en door Els Maton en Hilde van Eemeren van de Karel de Grote-Hogeschool in Antwerpen.

2.2 Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te achterhalen werd volgend onderzoek opgezet.

Wat is het beleid ten aanzien van vrijwilligers die werken met NT2-leerders?

Via een bevraging van beleidspersonen en via literatuurstudie werd gekeken op welke manier de verschillende beleidsverantwoordelijken omgaan met vrijwilligers in het NT2-veld. Hiervoor werd voor Vlaanderen informatie ingewonnen bij de betrokken ministeries op Vlaams niveau, nl het ministerie voor Onderwijs en Vorming en het ministerie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke kansen. In Nederland werden het ministerie van Justitie, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bevraged.

Welke organisaties werken met vrijwilligers voor taalbevorderende activiteiten?

De adressen van mogelijke organisaties die met vrijwilligers werken in taalbevorderende en integratieactiviteiten werd via verschillende kanalen verzameld. Internet was een belangrijke informatiebron. Verder werden er vooral sleutelfiguren aangesproken die een zicht hadden op de werking van verschillende organisaties binnen een regio. Voor Vlaanderen waren dat bijvoorbeeld de medewerkers van de Huizen van het Nederlands of van de integratiecentra.

Op welke manier werken deze organisaties met vrijwilligers?

- Vanuit welke visie op vrijwilligerswerk vertrekken zij?
- Wat is de rol die zij vrijwilligers idealiter in het (NT2)onderwijsproces toebedelen?
- Hoe zit dat in de praktijk?

Om op deze vraag een antwoord te krijgen werd een enquête opgesteld (zie bijlage 2) en rondgestuurd naar de adressen die verzameld werden.

De enquête werd opgesteld in september/oktober 2003 en bevatte de volgende aandachtspunten:

- informatie over de organisatie en mogelijke samenwerking
- informatie over de taken van vrijwilligers en aantallen vrijwilligers
- de beoogde doelgroepen van de organisatie
- de werving en selectie van vrijwilligers
- deskundigheidsbevordering en begeleiding van de vrijwilligers
- materiële voorzieningen van de vrijwilligers
- deskundigheid van de vrijwilligers
- het effect van de activiteiten
- de behoefte aan ondersteuning op centraal en lokaal niveau
- de visie van de organisatie op de inzet van vrijwilligers

Het algemeen opzet van het onderzoek was niet kwantitatief maar kwalitatief van aard. De onderzoekers hadden zeker niet de bedoeling om in kaart te brengen hoeveel organisaties nu juist met vrijwilligers werken of hoeveel vrijwilligers er voor welke taken ingeschakeld zijn en evenmin hoeveel anderstaligen er door vrijwilligers op één of andere manier begeleid worden.

Vrijwilligerswerk is immers moeilijk kwantitatief in kaart te brengen aangezien vrijwilligers op tal van manieren ingezet worden en de hoeveelheid en vorm van inzet continu wijzigt. Niet alleen is de onderzoekstijd voor dit onderzoek veel te beperkt om kwantitatieve cijfers te verzamelen, maar bovendien zouden deze cijfers al achterhaald zijn bij de publicatie van het rapport.

Het was echter belangrijk om te weten te komen hoe vrijwilligers momenteel ingezet worden, door welk type van organisatie, wat de knelpunten en kansen daarbij zijn en op welke manier dit vrijwilligerswerk beter uitgebouwd kan worden.

Hoofdstuk 3 Onderzoekresultaten

3.1 Het beleid in Vlaanderen en Nederland

3.1.1 Vlaanderen

De laatste jaren heeft het beleid op Vlaams niveau heel wat inspanningen verricht op het gebied van NT2-onderwijs voor volwassenen om te komen tot een globaal en coherent beleid. In 1993 vond hierover met alle betrokken instanties een eerste Rondetafelconferentie plaats. De krachtlijnen die daar werden uitgezet, vormden voor de Vlaamse Overheid de beleidslijnen voor de volgende jaren:

- Een kernpunt in die beleidsvoering sinds 1993 is de toewijzing van het NT2-aanbod aan de formele onderwijs- en opleidingsverstrekkers.
- Hierbij is de overheid belast met de controle op de kwaliteit. Een systeem van accreditering biedt optimale garantie op kwaliteit.
- Tenslotte werd ook het uitbouwen van een behoeftedekkend aanbod NT2 als beleidsaanbeveling opgenomen. De Vlaamse regering stelde in de regeringsverklaring van juli 1999 een behoeftedekkend aanbod NT2 in het vooruitzicht .

Op basis van deze beleidslijnen is er de laatste jaren een duidelijke evolutie naar verdere professionalisering geweest. Terwijl in de jaren '80 de NT2-lessen nog grotendeels door vrijwilligers werden gegeven, hierbij ondersteund door de integratiecentra die hiervoor een beperkte subsidie kregen van het Ministerie van Gezin en Welzijn, werd dit systeem in de jaren '90 volledig afgebouwd. Momenteel bestaat er enkel nog binnen de basiseducatie officieel de mogelijkheid om vrijwilligers in te schakelen. Via een omzendbrief werd aan de centra voor basiseducatie de mogelijkheid gegeven vrijwilligers als co-begeleider in te schakelen in onder andere het NT2-aanbod. Vrijwilligers kunnen onder begeleiding van een professionele kracht aanvullende begeleiding geven aan deelnemers in de basiseducatie, zoals individuele hulp in de les, remediëring buiten de les, begeleiding bij buitenschoolse activiteiten en zo verder.

Wat randactiviteiten bij het officiële taalonderwijs betreft of integratieactiviteiten die taalbevordering stimuleren, heeft de Vlaamse overheid nog geen beleid uitgestippeld met betrekking tot mogelijke inzet van vrijwilligers. Wel gaf een kabinetsmedewerker van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen cultuur te kennen dat dit rapport hiervoor een aanzet zou kunnen zijn.

In opvolging van de Rondetafelconferenties heeft ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) in Brussel geopteerd om vrijwilligersinitiatieven die zich bezighouden met het geven van 'klassieke' NT2-lessen te laten overnemen door reguliere aanbodsverstrekkers. Een laatste omvangrijk vrijwilligersinitiatief werd vorig werkjaar opgenomen binnen de structuur van de reguliere Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO's). De VGC ziet voor vrijwilligers echter een taak weggelegd voor aanvullende taalinitiatieven in de vrijetijdssfeer. Het project "Brutaal", waarvan ook sprake is in het vervolg van dit verslag, wordt op deze basis financieel ondersteund.

3.1.2 Nederland

Net als in Vlaanderen is het NT2-onderwijs in Nederland begonnen als een activiteit van vrijwilligers. In de jaren '60, '70 en begin '80 van de vorige eeuw zijn er op grote schaal taallessen voor anderstaligen (gastarbeiders, gezinsherenigers en vluchtelingen/asielzoekers), opgezet door uiteenlopende vrijwilligersorganisaties en uitgevoerd door vrijwilligers. Veel van deze activiteiten werden gesubsidieerd door de toenmalige ministeries van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC). Vanaf het midden van de jaren '80 wordt de werksoort geprofessionaliseerd en komt het onder de hoede van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC&W). Dat betekent niet dat de rol van de vrijwilliger is uitgespeeld. De Rijksregeling Basiseducatie (1986) laat onderwijs uitgevoerd door vrijwilligers nog toe, als dat maar gebeurt onder supervisie van een officieel, bevoegd educatief werker. Met de komst van de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) en de Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) verdwijnt de vrijwilliger naar de achtergrond. NT2-onderwijs dient te worden uitgevoerd door bevoegde docenten in officiële onderwijsinstellingen, namelijk de Regionale Opleidingen Centra (ROC's). In de WIN wordt weliswaar gerept van vrijwilligerswerk, maar dan alleen in de zin dat anderstalige nieuwkomers, ter bevordering van hun integratie en van hun taalvaardigheid, gestimuleerd worden om zelf deel te gaan nemen aan vrijwilligerswerk. Ook in de WEB is de vrijwilliger als uitvoerend (co-)docent verdwenen. De Regelingen voor Oudkomers gooien de markt voor het NT2-onderwijs open, niet langer hoeven gemeenten NT2-onderwijs verplicht in te kopen bij de ROC's, ook andere aanbieders van NT2 kunnen deze onderwijsvorm uitvoeren. Hierbij gaat het altijd om officiële taalinstututen, met bekwame en bevoegde docenten (ook al heeft Nederland voor het NT2-onderwijs geen erkende bevoegdheid). Niettemin zijn in en rondom het officiële NT2-onderwijs vele vrijwilligers actief gebleven, als het ware 'ondergronds'.

3.2 Organisaties in Vlaanderen en Nederland

3.2.1 Vlaanderen

Om te achterhalen welke organisaties in Vlaanderen vrijwilligers inschakelen in het NT2-gebeuren zijn we vertrokken van de officiële aanbodsverstrekkers voor het NT2-onderwijs. Hieronder vallen de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's), de centra voor basiseducatie en de universitaire talencentra. Verder hebben ook de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), de Vlaamse Dienst voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO) en andere opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven een mogelijke uitvoerende taak m.b.t. beroepsgericht NT2-onderwijs. Tenslotte zijn er ook nog de privé-instituten die zowel algemeen NT2 als beroepsgericht NT2 aanbieden.

Van deze officiële aanbodsverstrekkers blijken enkel de **centra voor basiseducatie** met vrijwilligers te werken. Bij alle centra voor basiseducatie werden door middel van een enquête inlichtingen ingewonnen. Via sleutelfiguren werden ook enkele opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven vermeld die mogelijks met vrijwilligers zouden werken. Daarom werd een aantal onder hen in de adressenlijst voor de enquête opgenomen, maar slechts één dergelijke organisatie heeft

geantwoord dat ze effectief met vrijwilligers werkt. Hieruit kunnen we besluiten dat opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven sporadisch met vrijwilligers werken.

In tweede instantie werd bekeken welke organisaties in Vlaanderen verantwoordelijk zijn voor de opvang van asielzoekers.

Tijdens de ontvankelijkheidsfase van de asielprocedure krijgen asielzoekers materiële opvang in verschillende soorten opvanginfrastructuur. De federale opvangcentra beheerd door het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) en de Rode-Kruis-opvangcentra organiseren grootschalige, collectieve opvang. Het gaat om open opvangcentra. Op vraag van de federale overheid zorgen ook de gemeenten via de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) voor lokale opvanginitiatieven.

Algauw bleek dat zowel de grootschalige **opvangcentra van de federale overheid en het Rode-Kruis als heel wat kleinschalige opvanginitiatieven van het OCMW** vrij vaak met vrijwilligers werken. Er werden natuurlijk inlichtingen gevraagd bij alle grootschalige opvangcentra. Omdat elk OCMW moet voorzien in opvang van asielzoekers hebben we ervoor gekozen om de enquêtering te beperken tot alle lokale opvanginitiatieven uit twee provincies, nl. van de Provincie Antwerpen en West-Vlaanderen.

In een volgende stap werden enkele sleutelfiguren per provincie aangesproken. Dit waren medewerkers van een Huis van het Nederlands of van een provinciaal integratiecentrum. Zo kwamen we nog een aantal losstaande initiatieven op het spoor zoals een centrum voor algemeen welzijnswerk, een praatcafé, een vrijwilligersorganisatie en zo verder. Deze organisaties werden allemaal verder bevraagd via de enquête.

Door de sleutelfiguren werd ook meerdere malen verwezen naar **eigen verenigingen van allochtonen** ('zelforganisaties') die taalbevorderende activiteiten voorzien met vrijwilligers. Via verschillende kanalen werd naar een overzicht van adressen gezocht. Zo werden een aantal federaties van migrantenverenigingen en het Forum van Etnisch-culturele Verenigingen aangesproken, en ook het kabinet van het bevoegde Vlaams Ministerie van Binnenlandse Aangelegenheden, Cultuur, Jeugd en Ambtenarenaangelegenheden. Een algemene adressenlijst werd ons echter niet bezorgd omdat de migrantenverenigingen maar al te vaak overvraagd worden over allerlei zaken waarmee zij niet rechtstreeks te maken hebben. In onze adressenlijst hebben we daarom enkel de adressen van de migrantenverenigingen in het Gentse van het Internet gehaald. Op die manier hadden we een kleine steekproef van verenigingen waarbij we ons verder konden informeren via de enquête.

Verder werd er nog informatie gevraagd bij volkshogescholen en bij het Vlaamse verenigingsleven (KAV, KWB, SVV, ...). Deze organisatietypes bleken niet met vrijwilligers te werken voor taalbevorderende activiteiten.

Tenslotte werd de website geraadpleegd van het Steunpunt Vrijwilligerswerk. In hun vacaturebank werd bekeken welke organisaties vrijwilligers zoeken voor het begeleiden van taalbevorderende activiteiten van volwassen anderstaligen. Zo kwamen we nog een aantal losstaande organisaties op het spoor. Ook deze organisaties kregen de enquête toegestuurd.

3.2.2 Nederland

Om adressen te achterhalen van instellingen en organisaties die mogelijk met vrijwilligers werken in en rondom taalactiviteiten voor anderstaligen zijn de volgende acties ondernomen. Een aantal suggesties kwam van de kant van de leden van het Platform volwassenenonderwijs NT2 van de Taalunie.

Vooreerst werden de coördinatoren van de Regionale Opleidingen Centra (ROC's) aangeschreven die meegedaan hebben met de campagne *Nieuwe kansen voor anderstaligen en beroepsonderwijs*, een landelijke campagne (van 2000 tot 2003) met het oog op geïntegreerd taal-/beroepsonderwijs, onder auspiciën van het ITTA te Amsterdam. Gehoopt werd om via deze coördinatoren de namen en adressen te achterhalen van NT2-coördinatoren of NT2-docenten die bij de ROC's direct betrokken zijn bij het inzetten van vrijwilligers bij NT2-lessen voor anderstaligen. Deze actie leverde een groot aantal respondenten op.

Voor de lessen aan asielzoekers en vluchtelingen - en de mogelijke rol van vrijwilligers daarbij - werd contact gezocht met twee landelijke instellingen: het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) en het Landelijk Bureau van Vluchtelingenwerk Nederland. COA is de uitvoeringsinstantie van overheidswege belast met de opvang van asielzoekers in Nederland. Dat gebeurt in de diverse asielzoekerscentra (AZC's), waar naast het directe verblijf veelal ook cursussen Nederlands en maatschappijoriëntatie voor de betrokkenen worden georganiseerd, in het kader van de 'activering' van asielzoekers. Via dit landelijke contact werden namen en adressen gevonden van de coördinatoren in dienst bij de verschillende COA-clusters en bij de AZC's. Enkele van deze personen ondersteunen op lokaal niveau de NT2-activiteiten voor de asielzoekers.

Een beleidsmedewerker van het Landelijk Bureau van Vluchtelingenwerk gaf aan dat Vluchtelingenwerk (VW) bereid was een oproep in het blad *Compact* te plaatsen (een contactblad van de vluchtelingenwerkgroepen), met de vraag welke lokale groepen aan de enquête van de Taalunie zouden willen meewerken. Op de oproep in *Compact* kwamen diverse reacties binnen, die alle werden aangeschreven. Toen duidelijk werd dat ook nog enkele andere vluchtelingenwerkgroepen taalactiviteiten voor asielzoekers en vluchtelingen uitvoerden, werden zij via de website van VW benaderd.

Via het COA werd tevens contact gelegd met enkele instellingen van vrijwilligers die vakscholing verzorgen voor asielzoekers en vluchtelingen (zoals de stichting Wereldwijd in Eckelrade). Enkele van deze instellingen werden (en worden) gesubsidieerd vanuit het COA.

Via de (landelijke) coördinatoren van het project Gilde Samenspraak konden namen en adressen van de lokale Gilden achterhaald worden. Er werd tevens veel informatie over dit project zelf verkregen. Het *Handboek Gilde Samenspraak*, een werkboek voor de gilden (met daarin informatie welke activiteiten zij kunnen uitvoeren tijdens conversatiebijeenkomsten met anderstaligen), en het boek *Samenspraak, Amsterdammers helpen nieuwkomers met de taal*, gaven eveneens nuttige informatie over dit project. Bovendien werd deelgenomen aan de studiedag van Gilde Samenspraak Zeist naar aanleiding van het tienjarig bestaan van deze organisatie. Er werden op die bijeenkomst

heel wat interessante zaken verteld over het project Samenspraak en tevens was er gelegenheid om contact te leggen met een aantal Gilden.

De adreslijst van enkele belangrijke organisaties voor buitenlandse vrouwen werd achterhaald via de Stichting Ontmoeting Buitenlandse Vrouwen (OBV) te Den Haag. Het gaat om organisaties die op individuele basis taallessen voor buitenlandse vrouwen organiseren, de zogeheten 'huislessen'. Ook hier werd deelgenomen aan het 25-jarig jubileum van de OBV, in de vorm van een studiedag waarop uitgebreid aandacht werd besteed aan het fenomeen 'huislessen aan buitenlandse vrouwen'. Deze werkwijze van de OBV is zelfs vastgelegd op een videofilm. Op het jubileum kon contact gelegd worden met enkele buitenlandse vrouwenorganisaties, die toezegden dat ze wilden meedoen met de Taalunie-enquête.

Via de website van de gemeente Amsterdam en van de regionale steunfuncties voor minderheden werd een groot aantal adressen van zelforganisaties achterhaald. Veel van deze organisaties hebben bovendien nog een eigen website, waarop soms vermeld stond dat de betreffende zelforganisatie taallessen aan buitenlanders verzorgt. Vervolgens werden vele van deze organisaties telefonisch en schriftelijk benaderd.

Op dezelfde wijze werd eveneens een groot aantal adressen van welzijnsinstellingen verzameld. Diverse welzijnsinstellingen geven op Internet aan dat zij taalactiviteiten voor buitenlanders organiseren. Soms wordt expliciet vermeld dat het gaat om lessen uitgevoerd door vrijwilligers.

Ook een aantal bedrijven (zoals KLM, Fortis, Rabobank, etc.) werden aangeschreven. Via Internet was duidelijk geworden dat verschillende bedrijven, in het kader van het maatschappelijk verantwoord ondernemen, allerlei vrijwilligersactiviteiten stimuleren. Deze bedrijven geven hun medewerkers de gelegenheid om als vrijwilliger mee te doen aan tal van activiteiten, waaronder ondersteuning van het NT2-onderwijs. Doel ervan is dat de medewerkers zich op de een of andere manier 'nuttig maken' voor de samenleving.

Met de Bond van Nederlandse Volksuniversiteiten (de koepel van de lokale volksuniversiteiten) werd telefonisch contact gelegd om te achterhalen of er volksuniversiteiten taalonderwijs aan buitenlanders verzorgen, en zo ja welke. Vanuit de landelijke informatie werd duidelijk dat er ongeveer 33 volksuniversiteiten zijn die dat doen. Gesteld werd dat daarbij nauwelijks vrijwilligers worden ingezet, maar zekerheid daarover kon men niet geven. Daarom is toch besloten alle 33 volksuniversiteiten met cursussen Nederlands voor buitenlanders een enquête te sturen. Op basis van adressen die via Internet waren verzameld, werd er ook van commerciële taalinstututen een lijst samengesteld. Hoewel de kans dat zulke instututen vrijwilligers inzetten niet groot werd geacht, werden toch enkele van de genoteerde instellingen eerst telefonisch, later ook schriftelijk middels de enquête benaderd.

3.3 Inzet van vrijwilligers in Vlaanderen en Nederland

In dit hoofdstuk leest u de conclusies uit de resultaten van de enquête. Voor een gedetailleerd verslag van de resultaten van de enquête verwijzen we naar bijlage 3.

3.3.1 Respondenten / organisaties

In totaal werden er in Vlaanderen 301 enquêtes verstuurd naar verschillende organisaties die met vrijwilligers werken. Bij de 301 enquêtes zijn de volgende organisaties te onderscheiden:

- alle centra voor basiseducatie werden aangeschreven (29)
- de lokale opvanginitiatieven van de Provincie West-Vlaanderen en Antwerpen (109)
- federale opvangcentra voor asielzoekers en opvangcentra van het Rode Kruis (25)
- alle zelforganisaties van de Stad Gent (72)
- de zelforganisaties van de Stad Antwerpen waarvan we wisten dat ze iets deden in verband met taalstimulering (8)
- overige organisaties die op één of andere manier werken aan taalbevordering bij anderstalige volwassenen maar niet bij één van bovenstaande categorieën onder te brengen zijn (66)
- belangrijke aanbodsverstrekkers voor NT2 zoals CVO's, VDAB en de derden (opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven) werden niet bevraagd omdat deze organisaties principieel niet met vrijwilligers werken

We kregen van de organisaties in totaal 54 enquêtes terug (18 %). De respons van de centra voor basiseducatie was hoog (14 enquêtes of 50 %). Van de lokale opvanginitiatieven kregen we 21 reacties terug (20 %), van de opvangcentra voor asielzoekers kregen we er vijf terug (20 %), van de zelforganisaties kregen we 5 vragenlijsten terug (7,8 %) en van de overige organisaties hebben we 9 enquêtes teruggekregen (14 %). De grotere organisaties hebben dus beter gereageerd dan de organisaties die niet in een groter verband of in een duidelijke structuur werken en ook het bereiken van zelforganisaties was een probleem, niet alleen bij het verzamelen van adressen (zie hoofdstuk 2) maar ook de respons was heel laag.

Het merendeel van de respondenten werkt met vrijwilligers bij taalstimulerende activiteiten. Twee van de centra voor basiseducatie gaven aan niet met vrijwilligers te werken en ook van een aantal lokale opvanginitiatieven kregen we de reactie dat zij niet met vrijwilligers werken (6 van de 21).

In Nederland werden 400 enquêtes verstuurd, daarop zijn in totaal 96 reacties binnen gekomen, een respons dus van 24%.

De aangeschreven organisaties en instellingen waren ondergebracht in een aantal categorieën. Ze zijn gecontacteerd omdat vermoed werd dat deze instellingen op een of andere manier vrijwilligers inzetten met het oog op taalbevorderende en -stimulerende activiteiten aan anderstalige volwassenen.

De categorieën zijn:

- welzijnsinstellingen (buurthuizen, wijkcentra, etc) (65)
- COA (22)
- ROC's (37)
- vluchtelingenwerkgroepen (23)
- Gilde Samenspraak (28)
- organisaties voor buitenlandse vrouwen (11)
- vakscholingsinstellingen (7)
- organisaties van migranten (zelforganisaties) (123)
- Bureaus Nieuwkomers (16)
- Volksuniversiteiten (36)
- commerciële taleninstituten (13)
- kerkelijke organisaties (2)
- bedrijven (in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen) (4)
- restgroep (Rode Kruis, project natuureducatie, overige vrijwilligersorganisaties) (13)

De respons uit de verschillende categorieën varieerde. Er was een redelijke tot hoge respons van Gilde Samenspraak (85,7%) en instellingen als ROC's (64,9%), het COA (50%), buitenlandse vrouwenorganisaties (45,5%) en VluchtelingenWerk (43,5%). Een lage respons was er van zelforganisaties (3,3%), Volksuniversiteiten (11,1%) en de welzijnsinstellingen (13,9%). Andere organisaties zaten er tussenin: commerciële taleninstituten (15,4%) en de vakscholingsinstellingen (14,3%). Niet gereageerd hebben instellingen als de Bureaus Nieuwkomers, kerkelijke organisaties, bedrijven en organisaties uit de restgroep.

Een commercieel taleninstituut heeft de enquête wel teruggestuurd maar niet ingevuld omdat het instituut niet met vrijwilligers werkt. Uit mondelinge informatie van de directeur van een ander taleninstituut werd vernomen dat het niet waarschijnlijk is dat commerciële instituten vrijwilligers inzetten. Citaat: *commerciële instellingen werken immers puur op professionele basis*¹.

Bedrijven hebben de enquête vermoedelijk niet teruggestuurd omdat zij geen eigen, specifieke (taal)projecten hebben voor vrijwilligers. Wat wel gebeurt, is het 'uitlenen' van werknemers aan bestaande projecten voor vrijwilligers, zoals Gilde Samenspraak of vluchtelingenorganisaties. Dat gebeurt in het kader van het 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Zo heeft Fortis Utrecht (een bankinstelling) een aantal werknemers, die vrijwillig taalles geven aan buitenlanders in de stad; zij hebben zich daarvoor aangemeld bij een vrijwilligerscentrale. Ook KLM meldt een dergelijke activiteit.

Hetzelfde geldt voor kerkelijke organisaties: kerkleden zijn zeker actief als vrijwillig lesgever, maar vrijwel altijd sluit men zich daarvoor (individueel) aan bij een vluchtelingenwerkgroep, het COA, of een vrijwilligersorganisatie.

Uit de reacties op de enquête blijkt dat uiteenlopende organisaties gebruik maken van de diensten van vrijwilligers voor de taalactiviteiten: welzijnsinstellingen, buurthuizen, onderwijsinstellingen, vluchtelingenwerkgroepen, asielzoekerscentra, organisaties voor buitenlandse vrouwen, etc.

¹ Directe citaten of opmerkingen uit de enquêtes worden in de tekst gecursiveerd.

Vooral onderwijsinstellingen (ongeveer de helft van de bevraagde ROC's, volksuniversiteiten) geven aan dat zij geen vrijwilligers inzetten en uitsluitend met bevoegde docenten werken. Soms hebben zij *bewust afscheid genomen van de vrijwilliger*, zo blijkt uit een citaat.

Enkele zelforganisaties melden dat zij in het verleden met vrijwilligers hebben gewerkt, in verband met het geven van taallessen, maar dat zij sinds de oudkomersprojecten overgegaan zijn tot het aanstellen van betaalde NT2-docenten. Niet duidelijk is of het hier gaat om de aanstelling van andere, bevoegde docenten, of dat de voormalige vrijwilligers hetzelfde werk uitvoeren, maar nu als betaald docent.

Bij vergelijking met Vlaanderen en Nederland zijn een aantal parallellen maar zeker ook evenveel verschillen te trekken. Zo zie je dat in beide gebieden vrijwilligers intensief ingezet worden voor de opvang van asielzoekers. Ook zelforganisaties werken met vrijwilligers maar waren via deze enquête moeilijk te bereiken. Volksuniversiteiten werken in principe enkel met beroepskrachten.

Voor de onderwijsinstellingen geldt dat bij de ROC's ongeveer de helft met vrijwilligers werken en in Vlaanderen bijna alle CBE's van die mogelijkheid gebruik maken (dit is decretaal geregeld). De andere instellingen voor volwassenenonderwijs in Vlaanderen (CVO's) werken niet met vrijwilligers.

Het vrijwilligerswerk rond NT2 in de welzijnsinstellingen is de laatste jaren in Vlaanderen zo goed als verdwenen terwijl dit in Nederland nog steeds georganiseerd wordt.

Verder is het heel opvallend dat vrijwilligersorganisaties in Nederland grootschalige organisaties zijn met een bepaalde structuur en een groot aantal vrijwilligers (vluchtelingenwerk, de Gilde, Organisaties voor Buitenlandse vrouwen) en dat in Vlaanderen de vrijwilligersorganisaties kleine, enkelvoudige organisaties zijn die hoofdzakelijk lokaal georganiseerd zijn en met een veel beperktere groep vrijwilligers werken (vb. Auxilia, YWCA, Brutaal).

Zowel voor Vlaanderen als voor Nederland geldt dat respondenten in het algemeen een beperkte deskundigheid met betrekking tot NT2 hebben. De meeste NT2-deskundigheid zit voor Nederland bij de geënquêteerden van de ROC's en de welzijnsinstellingen. Voor Vlaanderen hebben de respondenten van de CBE's een grote deskundigheid in huis, maar is dit bij de respondenten van de andere organisaties vrij beperkt.

3.3.2 Samenwerking met andere organisaties

Wat opvalt, is dat de grote meerderheid van de Vlaamse organisaties aangeeft niet samen te werken met anderen. Maar zoals bij alle gegevens aan te merken is, is hier geen duidelijke lijn te trekken welk type organisatie al dan niet samenwerkt met andere organisaties.

Bij de Nederlandse respondenten geeft ongeveer de helft van de geënquêteerde organisaties aan samen te werken met andere organisaties; er zijn veel onderlinge verwijzingen naar elkaar (COA werkt samen met vluchtelingenwerkgroep, vluchtelingenwerkgroep werkt samen met een buurthuis, etc).

3.3.3 Aantallen vrijwilligers

Zoals in de inleiding gesteld, betrof het onderzoek geen kwantitatief onderzoek, er zijn dus geen 'harde' gegevens over het aantal vrijwilligers dat betrokken is bij de taalactiviteiten. Op grond van de aangeleverde gegevens is hooguit voor Nederland een (zeer voorzichtige) schatting te maken; geschat wordt dat in Nederland ± 10.000 *vrijwilligers* op de een of andere manier betrokken zijn bij taalactiviteiten voor anderstalige volwassenen. In Vlaanderen blijkt dit, gezien het beperkter aantal vrijwilligersorganisaties beduidend minder te zijn. Hoeveel er ongeveer werkzaam zijn voor NT2 is echter op basis van dit onderzoek niet in te schatten.

3.3.4 Taken

Voor een deel zijn de vrijwilligers nog steeds actief als zelfstandig docent. Bij de meeste organisaties vervullen zij echter ook andere functies. Vrijwel alle categorieën die in de enquête werden onderscheiden worden genoemd: conversatiepartner, contactpersoon, begeleider bij introductieactiviteiten, begeleiding bij vormings- ontspanningsactiviteiten, taalbuddy of maatje, etc. Ook combinaties van zulke taken komen veelvuldig voor, bijvoorbeeld 'zelfstandig lesgever' en 'hulpverlener bij invullen van formulieren'.

Heel wat organisaties kiezen echter bewust voor een welbepaalde rol van de vrijwilliger:

- bij Gilde Samenspraak is er uitsluitend sprake van de rol van conversatiepartner.
- Brutaal kiest voor verschillende vormen van conversatie en contact tussen Nederlandstaligen en anderstaligen .
- Een paar organisaties werkt vrijwel uitsluitend in 1-op-1-situaties: Gilde Samenspraak, organisaties van Buitenlandse Vrouwen, Auxilia. Bij Gilde Samenspraak ontvangen de vrijwilligers de anderstalige meestal thuis, bij de Buitenlandse vrouwenorganisaties en Auxilia geven de vrijwilligers thuislessen bij de anderstaligen aan huis.
- De centra voor basiseducatie hebben vanuit het beleid specifieke richtlijnen gekregen over de inzet van vrijwilligers, nl. dat zij steeds als co-begeleider dienen te functioneren en niet zelfstandig een groep mogen begeleiden. In de praktijk betekent dit dat vrijwilligers vooral ingezet worden om cursisten individueel te ondersteunen tijdens de les ((re)mediëring en differentiatie) en ook buiten de les (open leercentrum, talenpracticum, logopedie).
- Ook bij de ROC's is er sprake van de vrijwilligersrol in samenwerking met een beroepskracht van de onderwijsinstelling (NT2-docent). De taken hebben ook hier betrekking op: individuele begeleiding, remediëring, hulp in het openleercentrum of het talenpracticum, of conversatiepartner; een enkele maal ook als begeleider bij buitenschoolse activiteiten.

We kunnen besluiten dat de terreinen waarop de vrijwilligers werkzaam zijn grofweg als volgt kunnen worden gekarakteriseerd:

- vrijwilligers bereiken een doelgroep die niet door het officiële volwassenenonderwijs worden bereikt. Organisaties van buitenlandse vrouwen bijvoorbeeld geven les aan allochtone vrouwen

die weinig buitenshuis komen, of door bepaalde oorzaken (ziekte, familieomstandigheden) niet aan de reguliere NT2-cursussen kunnen deelnemen.

- Soms zijn de vrijwilligers in beeld als de anderstaligen wel naar het officiële NT2-onderwijs zullen gaan, maar daar gezien de wachtlijsten nog niet terecht kunnen .
- Vrijwilligers treden op als zelfstandig lesgever buiten de officiële volwasseneneducatie, bijvoorbeeld bij welzijnsinstellingen en bij het COA (voor les aan asielzoekers). Ook bij zelforganisaties komen we deze taak tegen, hoewel hier in Nederland veel vrijwilligers in het kader van de oudkomersprojecten vervangen zijn door NT2-docenten. In Vlaanderen is deze rol van de vrijwilliger in de welzijnsinstellingen (integratiecentra) de laatste jaren verdwenen.
- Vrijwilligers worden ingezet louter als conversatiepartner of als coach (Gilde Samenspraak / Brutaal).
- Vrijwilligers werken ondersteunend in de officiële volwasseneneducatie, bijvoorbeeld bij de ROC's en CBE's: voor individuele begeleiding of differentiatie binnen de les. Soms ook als begeleider bij buitenschoolse activiteiten, of als gesprekspartner bij conversatielessen, soms direct in samenhang met de taallessen, soms ook los daarvan.
- Vrijwilligers worden ingezet voor ruimere activiteiten dan taalactiviteiten, zoals oriëntatie op de samenleving, als ondersteuning bij het leggen van contacten met officiële diensten, als begeleiding bij vormings- en ontspanningsactiviteiten (asielzoekerscentra, zelforganisaties, ...).

3.3.5 Doelgroep

Alle in de enquête onderscheiden doelgroepen worden bediend, het minst echter de minderjarigen en de illegalen (mensen zonder officiële papieren).

De organisaties die geen specifieke doelgroep opgelegd krijgen van overheidswege (vb. vrijwilligersorganisaties of zelforganisaties) werken vaak met de brede waaier van doelgroepen. Sommige organisaties richten zich vrijwel uitsluitend op één categorie. Asielzoekerscentra en VluchtelingenWerk werken bijvoorbeeld meer dan de andere organisaties met de asielzoekers en vluchtelingen, wat gezien de specifieke taak van deze organisaties niet verwonderlijk is. Bij welzijnsinstellingen en vrijwilligersorganisaties hebben de vrijwilligers vooral te maken met laagopgeleiden en analfabeten. Een verklaring is dat hoogopgeleiden in het algemeen hun weg wel vinden naar de officiële (centrale) taallessen.

Frappant is wel dat alle Vlaamse zelforganisaties aanduiden dat ze werken met personen met een officiële verblijfsvergunning.

3.3.6 Werving en selectie

De organisaties die vrijwilligers inzetten stellen in het algemeen enkele eisen aan de betrokkenen. Bij onderwijsinstellingen (ROC's, vakscholing) wordt soms een onderwijsbevoegdheid of ervaring met (taal)onderwijs geëist. Wanneer vrijwilligers als zelfstandig NT2-docent moeten fungeren wordt nogal eens het criterium van ervaring in onderwijs en/of ervaring in het geven van Nederlandse lessen gebruikt maar zeker niet altijd. De overige organisaties verlangen meestal alleen een goede beheersing van het Nederlands, begrip voor andere gebruiken en gewoonten, kunnen werken met groepen, zich voor één of twee dagdelen per week aan de activiteit verbinden, en beschikbaarheid

voor een periode van minstens een jaar. Ook ‘continuïteit garanderen’ en ‘zelfstandig kunnen werken’ worden nogal eens genoemd. Slechts zelden wordt er gevraagd naar de bereidheid om mee te doen met deskundigheidsbevordering.

Nogal wat Vlaamse organisaties geven aan dat ze moeite hebben om voldoende vrijwilligers te vinden en / of dat ze over onvoldoende wervingskanalen beschikken. Ook de deskundigheid van de vrijwilliger wordt nogal eens als knelpunt aangeduid. In Nederland worden wat de werving van vrijwilligers betreft vrijwel geen echte problemen gesignaleerd, tenzij enkele keren de vermelding dat er niet altijd voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn: *er is veel meer vraag naar de taalactiviteiten dan aanbod*. Het vinden van jonge vrijwilligers is soms een probleem.

3.3.7 Inwerking van nieuwe vrijwilligers

Bijna alle organisaties geven aan dat ze nieuwe vrijwilligers op één of andere manier inwerken. Dit gebeurt op verschillende manieren, zoals het geven van een introductiebijeenkomst of een introductiecursus, een gesprek met een ervaren lesgever, informatie over de groep waarmee men gaat werken en mentorschap. Af en toe nemen vrijwilligers ook deel aan teamoverleg. In Nederlands wordt met betrekking tot het inwerken of begeleiden voor de NT2/taalactiviteiten vaak deskundigheid van buiten ingehuurd, bijvoorbeeld bij een naburig ROC.

3.3.8 De deskundigheid van de vrijwilligers

In het algemeen is deskundigheid van de vrijwilligers geen probleem, zo zeggen de respondenten: de vrijwilligers zijn matig tot zeer deskundig voor de taken die ze uitvoeren en waarvoor ze zijn aangesteld.

De meeste respondenten zien echter wel tekorten in de deskundigheid maar de tekorten die aangegeven worden lopen sterk uiteen. Het meest maakt men melding van een gebrek aan didactische vaardigheden en kennis van de achtergronden van anderstaligen. De andere thema's uit de vragenlijst worden echter ook regelmatig genoemd.

Bij vrijwilligers die als zelfstandig lesgever optreden wordt nogal eens aangegeven dat er tekorten zijn op het gebied van didactische vaardigheden of op specifieke taalonderwerpen, zoals het corrigeren van fouten, kennis van leermiddelen en beoordeling van vorderingen en toetsing.

Verder signaleren nogal wat organisaties de nood aan geschikte modellen om vrijwilligers in te zetten en methodes waarmee vrijwilligers zelfstandig aan de slag kunnen.

3.3.9 Deskundigheidsbevordering

Op vraag wat vrijwilligers het vorig werkjaar aan bijscholing volgden kwam nogal dikwijls het antwoord dat de vrijwilligers geen bijscholing gevolgd hadden. De bijscholingen die de andere vrijwilligers wel gevolgd hadden waren heel uiteenlopend wat betreft de onderwerpen. Een aantal

voorbeelden: omgaan met asielzoekers, grenzen stellen in de begeleiding, vorming rond politie en interventie, het taalverwervingsproces bij anderstalige volwassenen, etc.

Ook de vorm van deskundigheidsbevordering is divers. Zo spreekt men onder andere over intervisie, regionale bijeenkomsten waar lessen besproken worden, tweemaandelijks vergaderingen, zelfstudiepakketten en studiedagen. Ze worden deels gevuld met algemene onderwerpen (interculturele communicatie, islam, de multiculturele samenleving), deels met taalinhoudelijke onderwerpen (taalverwering, structuur in je les brengen, werken met een leergang, hoe geef je spreekvaardigheid, uitspraak, alfabetisering, etc) en verder met het uitwisselen van ervaringen en het bespreken van knelpunten.

Vrijwel altijd is er een of andere vorm van begeleiding van de vrijwilligers vanuit de eigen organisatie, door een eigen coördinator. Het gaat in dat geval echter niet om specifieke NT2-begeleiding.

Men ziet echter nogal wat knelpunten bij het onderwerp deskundigheidsbevordering. Zo wordt meermaals gezegd dat er te weinig financiële ruimte is voor deskundigheidsbevordering, te weinig geschikt aanbod en te weinig interne begeleiding. Opvallend is ook dat meermaals aangeduid wordt dat vrijwilligers niet geneigd zijn zich bij te scholen en dit vooral omwille van tijdsgebrek.

3.3.10 Leermiddelen

In Vlaanderen wordt hoofdzakelijk gewerkt met zelfgemaakt materiaal. Sporadisch geeft men aan ook met uitgegeven materiaal te werken, zoals Spreekrecht. Vooral de centra voor basiseducatie vermelden nogal wat materialen naast de zelfgemaakte materialen.

Ook in Nederland maken de vrijwilligers gebruik van eigen gemaakte leermiddelen, of door de organisatie verstrekte leermiddelen (zoals bij het Gilde en OBV). Ook bestaande NT2-leergangen worden gebruikt bij de taallessen en de andere taalactiviteiten, vooral *Ijsbreker* en *Breekijzer, Een zekere woordenschat* en *7/43* voor de alfabetisering.

Bij het Leer- en Ontmoetingsproject voor Vrouwen (Rotterdam) is een leergang voor de inzet van vrijwilligers in ontwikkeling. Een welzijnsinstelling meldt dat men aparte intake-toetsen heeft ontwikkeld *om zo homogeen mogelijke groepen te kunnen samenstellen*.

3.3.11 Ondersteuningsbehoeften

Op lokaal niveau werd voor Vlaanderen de volgende zaken aangeduid:

- werving van vrijwilligers
- meer financiële armslag
- een betere begeleiding van de vrijwilligers
- ter beschikking stellen van leermiddelen
- meer deskundigheidsbevorderende activiteiten

Voor Nederland zijn op lokaal gebied de volgende onderdelen veelvuldig aangekruist:

- meer financiële armslag voor de vrijwilligersactiviteiten
- meer tijd en mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering en begeleiding

Op centraal niveau gaat het voor zowel Nederland als Vlaanderen om de volgende zaken :

- informatie-uitwisseling over projecten onderling
- ontwikkeling van nieuwe modellen en methodieken voor het inzetten van vrijwilligers bij taalactiviteiten
- ontwikkeling van leermiddelen en lesmaterialen gericht op de verschillende taken van de vrijwilliger.

Verder vragen De Vlaamse organisaties op centraal niveau nog naar sensibilisering voor het vrijwilligerswerk met anderstaligen en de Nederlandse naar meer deskundigheidsbevordering.

3.3.12 Effecten van de activiteiten

Vrijwel altijd werden ‘verbetering van de taalvaardigheid’, ‘toename van de kennis over Nederland / Vlaanderen’ en ‘vergroting van het zelfvertrouwen’ genoemd.

Daarnaast zijn ook ‘verbetering van de motivatie’, ‘drempelverlaging’ en ‘individualisering van het onderwijs’ belangrijke effecten.

Een paar maal werd ook het ontstaan van wederzijdse contacten genoemd, met als bijzonderheid: de vrijwilliger krijgt meer inzicht in de wereld van de anderstalige.

Opvallend is dat de Vlaamse zelforganisaties niet aanduiden dat de taalvaardigheid van de deelnemer verhoogt terwijl dit effect juist heel hoog scoort bij de andere organisaties.

3.3.13 Waarom worden vrijwilligers ingezet?

Als belangrijkste redenen worden genoemd: ‘als aanvulling op ’het officiële taalonderwijs’ en ‘uit noodzaak omdat vanwege de financiële beperkingen geen taaldocenten kunnen worden aangesteld’. Dat laatste geldt onder andere voor de taallessen aan asielzoekers (COA) en lessen in buurthuizen en wijkcentra (welzijnsinstellingen).

Ook andere redenen worden aangeduid, zoals de meerwaarde van de vrijwilligers in het integratieproces van anderstaligen en omwille van de wederzijdse contacten tussen allochtonen en autochtonen die op die manier tot stand komen. Ook wordt vaak vermeld dat vrijwilligers specifieke deskundigheden hebben waar anderstaligen baat bij kunnen hebben.

Een paar keer werd ook genoemd: ‘voor de vrijwilligers zelf is het een goede tijdsbesteding’.

Specifiek werd door enkele ROC’s en door vluchtelingenwerkgroepen genoemd: ‘draagvlakvergroting voor de opvang van asielzoekers en vluchtelingen’

3.3.14 Hoe kunnen vrijwilligers het best worden ingezet?

Op die vraag kregen we een heleboel verschillende suggesties. Dit bewijst nog maar eens dat het vrijwilligerswerk enorm veelzijdig is en dat ieder project zijn eigen accenten en eigenheid heeft. De volgende uitspraak kan die veelzijdigheid mooi verantwoorden: *de verwachte inzet van vrijwilligers moet je sterk afhankelijk maken van de vrijwilliger als individu. Door in te spelen op de motivatie, deskundigheid en verwachtingen kunnen vrijwilligers zo persoonlijk mogelijk betrokken worden bij de activiteiten.*

Hieronder een greep uit de vele suggesties over de inzet van de vrijwilligers. De reacties van de verschillende instellingen en organisaties zijn bij elkaar gezet.

- *Organiseer koffie- of theemiddagen met zowel buitenlandse als Nederlandse vrouwen, met een vrijwilligster die de leiding heeft*
- *Houd conversatiebijeenkomsten waarin gediscussieerd wordt over een bepaald onderwerp*
- *Vrijwilligers kunnen worden ingezet voor activiteiten als alfabetisering, voor NT2-lessen, in het openleercentrum en voor conversatie*
- *Als taaldocent, zelfstandig werkend in een groep onder begeleiding van een deskundig docent of coördinator. Maar ook als taalbuddy en als contactpersoon, voor hulp op allerlei gebied*
- *Zet vrijwilligers in als assistent in grotere groepen, bij gebrek aan middelen om gekwalificeerde klassenassistenten in te zetten*
- *Als ondersteuning bij NT2-lessen als je op meerdere niveaus werkt. Geef vrijwilligers een eigen stukje verantwoordelijkheid bij de begeleiding van de anderstaligen*
- *Bij taalactiverings-stages, waar vrijwilligers in een 1-op-1 situatie gekoppeld worden aan cursisten*
- *Vrijwilligers kunnen een taalstage of vrijwilligerswerk zoeken voor de anderstaligen*
- *Vrijwilligers kunnen eventueel de vaktaal oefenen als de cliënt een baan heeft*
- *Vrijwilligers kunnen specifieke taken uitvoeren, bijvoorbeeld verbetering van de uitspraak; dat moet wel in overleg met de onderwijsinstelling*
- *Vrijwilligers kunnen de anderstalige helpen die verslagen moet maken voor een beroepsopleiding*
- *Hulp bieden om extra te oefenen voor het Staatsexamen of voor andere beroepsexamens*
- *Als ondersteuning van zieke mensen (geestelijk of lichamelijk) die niet naar een officiële school kunnen*
- *Als conversatiepartner van een anderstalige. Maar ook breder: boodschappen doen, bibliotheek bezoeken, wandelen, thuisbezoek bij beide partijen*

Specifieke wensen ten aanzien van vrijwilligers, door verschillende respondenten genoemd:

- *Er worden soms veel eisen gesteld aan vrijwilligers: hoe hoger de eisen hoe moeilijker het is om vrijwilligers te vinden. Vrijwilligers moeten ondersteunend ingezet worden, niet ter vervanging van beroepskrachten*
- *Belangrijk is dat de vrijwilligers de methode durven loslaten*

- *Bij de intake moet goed gelet worden op een zo goed mogelijke combinatie van anderstalige en vrijwilliger wat betreft belangstelling, gewenst niveau, tijd en plaats, opleidingsniveau in het thuisland, man of vrouw.*

Soms werken vrijwilligers buiten de reguliere instellingen om, zoals blijkt uit de volgende opmerking *‘Er werken ook vrijwilligers los van het centrum (voor basiseducatie) aan NT2. Deze komen dan sporadisch naar het centrum voor basiseducatie met een vraag naar lesmaterialen en ondersteuning. Het is niet goed om laaggeschoolden op deze manier NT2 te geven. Dat kan wel binnen de asielcentra, om mensen aan te zetten tot conversatie, maar hiervoor dient men niet het lesmateriaal van de basiseducatie te gebruiken.’*

Vrijwilligers hebben soms een voorsprong op de officiële taaldocent, zoals blijkt uit een enkele reactie: *‘Vrijwilligers hebben meer armslag dan een taaldocent op school, ze kunnen naar buiten gaan, de taal in praktijk brengen. Door de activiteiten van de vrijwilligers zijn de anderstaligen in staat op een ongedwongen manier te communiceren.’*

Het soort activiteiten en de manier van uitvoeren hangt soms af van de voorkeuren van de vrijwilligers zelf, zo wordt door een enkele organisatie opgemerkt:

- *Welke activiteiten vrijwilligers uitvoeren hangt ook af van het talent en de wens van de vrijwilliger zelf, wat vindt deze leuk, waar is hij goed in, etc. Wij zetten de vrijwilliger redelijk centraal in de organisatie, de cursist moet uiteraard Nederlands leren, dat kan alleen als er een goedgeschoolde en enthousiaste vrijwilliger voor de groep staat. Sommigen zijn enthousiast over alfabetisanten, andere werken liever met hoogopgeleiden.*
- *Hoe je vrijwilligers het best kan inzetten is afhankelijk van het soort vrijwilliger. Naargelang het soort vrijwilliger zal de motivatie en inzet in het vrijwilligerswerk sterk verschillen. Door in te spelen op hun motivatie, deskundigheid en verwachtingen kunnen we ze zo persoonlijk mogelijk betrekken in het vrijwilligerswerk.*
- *De organisatie gaat primair uit van het belang van de vrijwilliger, deze blijkt maatschappelijk relevante contacten te willen onderhouden. Het helpen van de anderstalige vindt men nuttig, men kan er zijn sociaal gevoel en interculturele interesse in kwijt.*
- *Het grote voordeel van ons project is dat de vrijwilligers veel vrijheid hebben, zij bepalen in overleg met de anderstaligen wanneer, waar en hoe vaak zij bijeenkomen.*
- *Het is moeilijk om vrijwilligers in de enquête in te passen. Ze bestaan uit individuen die op verschillende manieren ondersteunend werken en op verschillende gebieden: educatieve, recreatieve, huishoudelijk-technische taken, etc..*

Een waarschuwing met betrekking tot de inzet van vrijwilligers:

- *De vrijwilligers hebben soms te hoge verwachtingen van de lesneemsters en raken daardoor gedesillusioneerd*

Een wens die door meerdere respondenten wordt geuit:

- *Wenselijk is een centraal punt, waar op eenvoudige, gebruiksvriendelijke manier kennis, ervaring en materialen kunnen worden uitgewisseld. Dat zou door alle organisaties zeer op prijs worden gesteld.*

Behoefte aan ondersteuning voor de vrijwilligers

- *Het is interessant om te werken met een peter of meter voor de vrijwilligers.*
- *Het is belangrijk dat vrijwilligers materieel goed ondersteund worden. Op die manier kan je de vrijwilligers motiveren. Bij vrijwilligerswerk is motivatie immers het belangrijkste aspect, belangrijk voor het slagen van de vooropgezette activiteit.*
- *Er is nood aan opleidingen voor coördinatoren en begeleiders van vrijwilligers zodat die zelf opleidingen voor vrijwilligers kunnen organiseren. De vrijwilligers zelf zijn meer gemotiveerd voor interne opleidingen zodat ze geen extra verplaatsing moeten maken. Als coördinator ondersteuning krijgen om interne opleidingen te organiseren is een must.*

3.3.15 Overige opmerkingen

Tot slot konden de respondenten hun resterende opmerkingen kwijt. Een greep uit de reacties met betrekking tot de verschillende rollen van de vrijwilligers.

Vrijwilligers in de rol van zelfstandig lesgever

- *Belangrijk is dat je de groepen anderstaligen zo homogeen mogelijk samenstelt, anders is het voor vrijwilligers heel moeilijk om les te geven. Wij hebben daarom intaketoetsen voor vrijwilligers ontwikkeld.*
- *Doordat vrijwilligers niet betaald worden is het mogelijk om een klas met analfabeten zo klein mogelijk te houden en maatwerk te leveren.*
- *Het is niet juist om docenten te verdelen in beroepskrachten en vrijwilligers voor wat betreft de deskundigheid. Docenten in de VUT² kunnen geen voltijd baan meer aan, maar zijn wel deskundig om twee dagdelen, met veel geduld en didactische ervaring, les te geven aan tweedetaalleerders, mits ze zich verdiepen in het vak NT2.*

² VUT (NL) = Vervroegde uittreding, een vorm van prepensioen

Vrijwilligers in de ondersteunende rol

- *Onze onderwijsinstelling zet het liefst gekwalificeerd personeel in, maar gebrek aan middelen dwingt ons, met name in de wijken, tot inzet van vrijwilligers. Verder werken we samen met het Gilde om te zorgen dat onze cursisten na het volgen van taallessen opgevangen worden in wijkactiviteiten*
- *Werken met vrijwilligers is leuk en nuttig maar het vraagt van de docenten nogal wat. Ze moeten: meer plannen (wat ga ik volgende week doen); lesmateriaal maken; nadenken over doelstellingen; de vrijwillige 'manier' van aanleren accepteren; de vrijwilliger gericht aanwijzingen en tips geven; de vrijwilliger na de 'proefperiode' soms wegsturen wat vervelend is.*
- *Daarom werken er, denk ik, op school slechts 8 docenten met 32 vrijwilligers*
- *Je zou eigenlijk lesmateriaal moeten hebben naast de officiële leergang die gebruikt wordt; nu willen sommige NT2-docenten geen gebruik maken van de diensten van vrijwilligers omdat deze gewoon les gaan geven uit de gebruikte leergang*

Vrijwilligers in de rol van conversatiepartner

- *Hopelijk ontstaat er geen competitie tussen instanties die met anderstaligen bezig zijn, naast het NT2-onderwijs van het ROC zijn wij een goede aanvulling met het Nederlands spreken.*
- *Onze vrijwilligers willen helpen bij het integratieproces. Nederlands kunnen spreken is een basisvoorwaarde. Individueel kunnen inspelen op individuele behoeften en mogelijkheden is de ideale basis tot taalverwerving.*

Hoofdstuk 4 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van de enquête willen we aan de Nederlandse Taalunie de volgende aanbevelingen geven:

4.1 Eerst en vooral willen we een blijvende aandacht en waardering bepleiten voor de inzet van vrijwilligers in het NT2-veld. Het NT2-onderwijs is begonnen als vrijwilligersactiviteit in de jaren '60, '70 en begin '80 van de vorige eeuw. Daarna werd de werksoort geprofessionaliseerd, de rol van de vrijwilliger is toen naar de achtergrond gedrukt. Niettemin zijn de vrijwilligersactiviteiten in en rondom het officiële NT2-onderwijs doorgegaan, als het ware 'ondergronds'. Uit de enquête blijkt overduidelijk hoe belangrijk vrijwilligers zijn voor de integratie van anderstaligen in het algemeen, en voor de verbetering van de taalvaardigheid in het bijzonder.

Mogelijke concrete acties:

Sensibiliseringscampagne over vrijwilligerswerk met anderstaligen.

4.2 Bij onze kennismaking met verschillende vrijwilligersinitiatieven kwamen we tot de ontdekking dat heel wat initiatieven een duidelijke manier van werken en een duidelijke visie op inzet van vrijwilligers in het NT2-veld ontwikkeld hebben. Er is in verschillende en uiteenlopende organisaties heel wat ervaringsdeskundigheid opgebouwd. De deskundigheid wordt echter meestal intern gehouden en er zijn geen kanalen om die kennis aan elkaar door te geven. Vrijwilligersinitiatieven, maar ook professionele NT2-instanties zijn weinig op de hoogte van hoe andere organisaties vrijwilligers inzetten bij taalbevorderende activiteiten. De Taalunie kan daarin een belangrijke rol spelen. Door het opsporen en opnieuw verspreiden van allerlei interessante informatie rond de inzet van vrijwilligers in NT2 kunnen de verschillende initiatieven van elkaar leren en op elkaars bevindingen verderbouwen.

Mogelijke concrete acties

Ontwikkelen van een website en/of nieuwsbrief met alle mogelijke informatie voor en over vrijwilligersinitiatieven (organisatorische modellen om vrijwilligers in te zetten, mogelijke samenwerkingsverbanden, opzet en organisatie van specifieke activiteiten, werving en begeleiding van vrijwilligers, ontwikkelde materialen voor taalbevorderende activiteiten, voorbeelden van good-practices, aankondigingen van studiedagen, besprekingen van lesmaterialen, ...)

4.3 Belangrijk is dat de vrijwilligers duidelijke rollen toebedeeld krijgen in het NT2-gebeuren. Die rollen dienen zich te onderscheiden van de rol van professionele lesgever. Door de vrijwilliger eigen rollen toe te bedelen en die op een degelijke inhoudelijke manier uit te bouwen krijgt het vrijwilligerswerk in het NT2-veld opnieuw een waardevolle en respectabele plaats.

Met betrekking tot die rollen is er nog heel wat ontwikkelwerk nodig. De Nederlandse Taalunie kan op dit terrein baanbrekend werk leveren. Uit het onderzoek blijkt dat de rollen die vrijwilligers idealiter toebedeeld krijgen in Nederland en Vlaanderen min of meer gelijk ontwikkelen en zich situeren op het terrein van aanvullende taalbevorderende en integratiebevorderende activiteiten buiten de onderwijsmuren en op het terrein van individuele ondersteuning / begeleiding in opdracht van een professionele taaldocent binnen de onderwijsmuren. Ook de rol van toeleider naar een professioneel aanbod kan een mogelijke rol zijn. Voor alle rollen richten vrijwilligers zich vooral op

de zwakkere doelgroepen. Die doelgroepen hebben immers nood aan intensieve begeleiding (toeleiding, remediëring, individuele hulp bij bv. huiswerk of buitenschoolse activiteiten) en het inschakelen van vrijwilligers biedt hier interessante mogelijkheden. Vrijwilligersprojecten zijn momenteel volop aan het experimenteren met deze nieuwe rollen. Door ervaringsuitwisseling en meer structurele ondersteuning in de uitbouw van deze rollen kan er een nieuwe dynamiek en zekere vorm van professionaliteit ontwikkeld worden.

Mogelijke concrete acties:

Beschrijven van good practices voor mogelijke rollen van vrijwilligers, met organisatorische en inhoudelijke consequenties.

Beschrijven van realistische vrijwilligersprofielen om de rollen te kunnen vervullen.

4.4 Vrijwilligersprojecten zijn vaak geïsoleerd bezig. Mogelijke samenwerkingsverbanden worden niet altijd gerealiseerd (de redenen hiervoor werden in het onderzoek niet achterhaald). Ook hebben vrijwilligersprojecten vaak niet de middelen en/of de tijd om aan interne en externe deskundigheidsbevordering te doen. Niettegenstaande vrijwilligers op basis van heel uiteenlopende eerder verworven competenties heel wat deskundigheid in een organisatie kunnen inbrengen lijkt de mogelijkheid om die deskundigheid verder uit te bouwen en te ontwikkelen heel beperkt. Er is duidelijk een nood aan inhoudelijke ondersteuning maar deze ondersteuning dient aan belangrijke voorwaarden te voldoen. De financiële investering dient heel beperkt te zijn, de tijdsinvestering dient beperkt te zijn en de ondersteuning dient zo plaatselijk mogelijk gegeven te worden en direct toepasbaar ingevuld te worden. Veel vrijwilligersprojecten hebben meestal een verantwoordelijke voor ondersteuning van de vrijwilligers in huis. Deze personen lijken ons de meest aangewezen doelgroep voor de Nederlandse Taalunie om hun deskundigheid te verhogen. Zij kunnen dan op hun beurt hun deskundigheid doorgeven op maat van de eigenlijke vrijwilliger. Aangezien de tussenpersonen zelf vaak geen specifieke NT2-opleiding en/of ervaring hebben, dient er een ondersteuning uitgebouwd te worden die zich onderscheidt van ondersteuning van professionele krachten. Inhoudelijk mogen de startniveaus niet te hoog liggen en moet er voldoende mogelijkheid zijn voor een programma op maat van de intermediair. Ook moet de ondersteuning gericht zijn op het opzetten en uitvoeren van de specifieke rollen die vrijwilligers idealiter toebedeeld krijgen. Organisatorisch lijken hiervoor zelfstandig leren en afstandslernen de meest aangewezen vormen.

Mogelijke concrete acties:

Verspreiden van bestaande werkboeken (en indien nodig ook ontwikkelen) voor deskundigheidsbevorderende activiteiten met vrijwilligers, met daarin voldoende achtergrondinformatie voor de intermediair.

4.5 Ten slotte wijst dit onderzoek op de noodzaak van een aparte aanpak voor de inzet van vrijwilligers bij de opvang van asielzoekers. Asielzoekers komen omwille van hun specifieke situatie (onduidelijke toekomstperspectieven, korte periode in gastland aanwezig, heel veel tijd ter beschikking, gebrek aan financiële middelen) meestal niet terecht in het professionele aanbod. Mensen die nog geen zekerheid hebben over hun verblijf in het gastland blijken vaak ook behoefte te hebben aan een andere manier van kennismaken met de doeltaal dan zoals het in het reguliere aanbod momenteel gebeurt. Vooral in dit segment van het maatschappelijk veld worden vrijwilligers nog vaak ingezet als taaldocent, maar zijn zij hard zoekende hoe dit taalonderwijs

ingevuld moet worden en moet differentiëren van het bestaande aanbod. Ook op dit terrein zou de Nederlandse Taalunie actie kunnen ondernemen. De problematiek is in Vlaanderen en Nederland immers gelijklopend.

Mogelijke concrete acties:

Inventarisatie van behoeften en wensen van asielzoekers, met betrekking tot tweedetaalverwerving.